אמר רב יהודה אמר רב ״נידוי על תנאי ״צריך

הפרה מנלן מיהודה דכתיב יאם לא הביאותיו

אליך וגו' יוא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן

מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וגו' וזאת

ליהודה כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר

עצמותיו של יהודה היו מגולגלין בארון עד

שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו

רבונו של עולם מי גרם לראובן שיודה יהודה

וואת ליהודה שמע ה' קול יהודה עאל 3

איבריה לשפא לא הוה קא מעיילי ליה

למתיבתא דרקיע ואל עמו תביאנו לא הוה קא ידע למישקל ִ ומימרח בשמעתא בהדי

רבנז ידיו רב לו לא הוה ידע לפרוקי קושיא

ועזר מצריו תהיה איבעיא להו במיתת כולן

הוא חוזר או דלמא יבמיתת אחד מהן ת"ש

נגמר דינו בלא כ"ג אינו יוצא משם לעולם

ואם איתא ליהדר יי(ביה) בדהגך בדליכא:

מתני' ימשנגמר דינו מת כ"ג ה"ז אינו גולה

אם עד שלא נגמר דינו מת כ"ג ומנו אחר

תחתיו ולאחר מכן נגמר דינו חוזר במיתתו של

שני ∘ינגמר דינו בׁלא כ"ג יוההורג כ"ג וכ"ג

שהרג אינו יוצא משם לעולם יואינו יוצא לא

לעדות מצוה ולא לעדות ממון ולא לעדות

נפשות ואפי' ישראל צריכים לו ואפי' שר צבא

ישראל כיואב בן צרויה אינו יוצא משם

לעולם שנאמר יאשר נם שמה ישם יתהא

מסורת הש"ם 6"57

מעצמו וכן נוסחת שחלתות

ב) ב"ק לב. סוטה ז: ע"ם,

ובשאלמומ

וחטאסי לך. לשון נידוי הוא שיהא מנודה לאביו: מאי דכסיב יחי ראובן

ליהודה שהם מגולגלין. עלמות כל

בלא כהן גדול ואינו חוזר לעולם:

דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו אליבא יכשם שהעיר קולמת כך תחומה קולט רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם רבי יום הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם רבי עקיבא אומר ירשות ביד גואל הדם וכל אדם יוא חייבין עליו: גמ' מ"ם אמר אביי ק"ו ומה מי שגלה כבר יצא עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ודלמא האי דגלה איכפר ליה האי דלא גלה לא מידי גלות קא מכפרא מיתת כהן הוא דמכפרא: אם עד שלא נגמר דינו וכו': מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא יוישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקדש וכי הוא מושחו אלא זה שנמשח בימיו מאי הוה ליה למעבד היה לו לבקש רחמים שיגמור דינו לזכות ולא ביקש אמר אביי שנקמינן יונגמר דינו ומת מוליכין את עצמותיו לשם דכתיב ילשוב לשבת בארץ עד מות הכהן ואיזהו ישיבה שהיא בארץ הוי אומר זו קבורה תנא ממת קודם שמת כ"ג מוליכין עצמותיו על קברי אבותיו דכתיב ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו איזהו ישיבה שהיא בארץ אחוזתו הוי אומר זו קבורה נגמר דינו ונעשה כהן בן גרושה או בן חלוצה פליגי בה רבי אמי ור' יצחק נפחא חד אומר מתה כהונה וחד אומר יבטלה כהונה לימא בפלוגתא דר"א ורבי יהושע קא מיפלגי דתנן יהיה עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א אומר כל קרבנות שהקריב פסולין ורבי יהושע ימכשיר מאן דאמר מתה כר' יהושע ומאן דאמר במלה כרבי אליעזר

שלא גלה עדיין דמיחת כ"ג חועיל לפטרו מגלות מק"ו הלכך שפיר משני מידי גלות מכפרת מיתת כ"ג מכפרת פירוש (כ) מיפטרא מגלות שהרי אפילו לא גלה אלא יום

אחד ומת הכ"ג הוא חוזר ואילו לא מת הכהן אפילו שהה שם זמן מרובה אינו יוצא על כרחך כפרה זו במיחת כהן חלויה כדפירשתי כן נראה למשי"ח:

ינים: בן מרוסה או בן חלוצה. רבי אמי ורבי צחק חד אמר מתה כהונה. וחד אמר בטלה כהונה. ובפלוגתא דתנן היה עומד ומקריב ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר אומר כל קרבנות שהקריב פסולין הן ורבי יהושע מכשיר. ואסיק׳

ל) וכן הגיה הרש"א וכ"ה ברי"ף ורא"ש פ"ג דמ"ק:
הימים, ואש"ם שנתקיים התואי נפקא לן קללת חכם אפילו על תואי כא כאה (ב"ק לב), והיו עלתות כל השבטים שלדן קיימת ויהודה אבריו מתפכקקן ומתגלגלין בארוט, מפני שנידה את עלתו בערבוט של בנימין וחטאמי לך כל הימים, אפילו לעולם הבא, ווהודה אבריו מתפרקקן ומתגלגלין בארוט, מפני שנידה את עלתו בערבוט של בנימין וחטאמי לך כל הימים, אפילו לעולם הבא, ומהכא נפקא לן נדוי של מכם אפילו על תנאי הוא בא (מוסח זה). מי גרם לראובן שיודה. במעשה יצועי אביו, יהודה. שהודה במעשה חמר, וכן היה מסורת בידיהם, ומדרש אגדה דר" תנחומא כשאמר יהודה צדק שיודה. במעשה יצועי אביו, יהודה. שהודה במעשה מור, וכן היה מסורת בידיהם, ומדרש אגדה דר" תנחומא כשאמר יהודה צדקה ממני עמד ראובן שיודה.

וגו' וואת ליהודה. מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להתחיל בברכת יהודה בלשון וואת ליהודה אלא לפי שהיו עלמות כל השבטים שלדן קיים ושל יהודה מגולגלין אמר לשון זה יחי ראובן כלומר ראובן שלדו קיימת כאילו הוא חי וואת תהיה

השבטים ילאו ממלרים ונשאום בניהם במדבר וזהו שאמר יוסף לאחיו (שמות יג) והעליתם (ה) עלמותי מזה אתכם עם עלמותיכם: על איבריה לשפת. נכנסו עלמותיו למקום חיבורם ששפו משם כמו דשף מדוכתיה (חולין דף מב: נד.:) לשפא אישלויידור"א: למשקל ולמטרה. לישה וליתן: ידיו רב לו. יהי בו כח לריב ריבו לעלמו נגד חביריו: ליהדר בהנך. במיתת מרובה בבגדים או בשעבר ממשיחותו אלא לאו ש"מ כולהו: בותבר' ה"ו אינו גולה. מפרש טעמה בגמ' מק"ו: הוור במיתחו של שני. יליף טעמה בגמ': נגמר דינו בלא כ"ג. שלאי מינו אחר מחתיו עד שנגמר דינו של זה לגלות: לכיד וכו׳ו. מ) וודע לבת״ל שלפנינו איתא בך יודון אחיך גם בשאר תרגום לא מנאמי גב" שנמשה בימיו. משנעשה זה רולח: מחי הוה ליה. להחי כהן לפי שעה ועי׳ תרגום יונתו נירושלמין, נ) נ"א כפרה, מ) רש"א ולא לאחר כך, למיעבד מאחר שעדיין לא היה כ"ג כשהרג זה למה הוא נענש: סנא מת. רולח בערי מקלט ומת כ"ג אחר זמן: (כ) לשבת בחרץ. בתוך הקרקע: ונעשה כ"ג בן גרושה. ילא עליו עדות שהוא חלל: מתה כהונה. הרי הוא כמת ואין הרולח גולה: בטלה כהונה. איגלאי מילתא למפרע שלא היה כ"ג והוה ליה האי רוצח נגמר דינו

מחק ת"ז, **ה**) סנהדרין יח:, ו) להמויב. ז) ובמוספ׳ פ״ב ה כקמן בניים [כמושב כ כ דרש לה דכתיב שלש פעמים שמה], **ה**) [ועי׳ תוי״ט דגרס אין חייבין לאפוקי מרש"ל שהגיה ומחק מלת אין ע"ש יכן העתיק הכ"מ אין חייבין ולדבריהם גם בברייתא דלקמן יב. ר"ע אומר רשות וכו' וכל אדם חייביו לריכיו אנו להגיה דל"ל חייבין נרינין מנו שוניים אין חייבין וניחא לפ"ו דלא שאל הש"ס לקמן גם אהך הלוגמא דכל אדם מ״נו דר״ הגלילי ומ"ט דרבי עקיבא משום דלדעת התוי"ט אין שום פלונחה בזה דכל הדם טיט פלוגנגו פוט לכל מוט ע״ש], **ט**) [פירושו עיין רש״י בעירובין ה. בד״ה והאמר רב נחמן], י) פסחים עב: קדושין סו: [תרומות פ״ח מ״ח], ל) [בס״ח: וההורג ב"ג ולאן. ל) ווברב אלפס עוד במ״ק פ״ג דף רפז. גרס נידוי על תנאי אפי׳ מעלמו נידוי על תנאי אפי׳ מעלמו

גליון הש"ם

גמ' נגמר דינו. עיין יומא דף עג ע"א מוס' ד"ה אפי' וכולן: תום' ד"ה אפי' וכו' לא חל הנידוי כלל מעיקרו. עיין כתומות דף מנו נו״א

הגהות הב"ח

(\$\dot\) רש"י ד"ה מאי וכו' והעליתם את עלמותי: (\$\dot\) ד"ה לשבת ל"ל קודם ל"ה תנא: (ג) תום' ד"ה אפי' וכו' אין לנדות עלמן מספק ולאו מילתא הוא שהרי הכא התנה וכו׳ מי גרס וכו' פירוש אתה הודית ולח בושת כך יודוך: (ה) ד"ה מידי וכו׳ פירוש למיפטרי׳ וכו׳ אינו יולא ואם כן על

הגהות הגר"א [א] משנה וכל אדם אין וראן ששבור וכני מום כון חייבין כל"ל (וכ"ה בדפו"י ובמשניות ובירושלמי ובכל הראשונים וגירחא שלפנינו :(מוי"ט

מוסף רש"י

מאי דכתיב כו׳ וזאת ליהודה. אין לך נכרכת כל השבטים מתחלת חאת עצמותיו של יהודה. כל

השבטים יצאו עלמוסיהם ממזרים ונקברו בארך ישראל, שנאמר והעלימם את עלמוסי מה אמכם, משמע שאף עלמוסם העלו, ולא נכתב יוסף אלא להודיעך שבחו של משה, שכל ישראל נמעסקו בביזה והוא עסק במלוה (ב־ק צב. ובער־ז טוטה ז:). מגרלגלין בארוץ. לא היה שלדו קיימת ומחוברת מפני נדוי, דקאמר ליה ליעקב (בראשית מג) אם לא הביאמיו אליך וחטאמי לך כל

אפילן על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה. יש מדקדקין מכאן דנידויים שלנו אפי׳ אותם שיש להם זמן אין לנדות עלמן מספק (נ) שהרי הכא התנה בדבר שלא היה בידו לקיים דשמא היה מעכבו יוסף או יקראנו אסון בדרך ולכך חל מעיקרו גם הנידוי על

התנאי אבל שאר תנאים דבידו לקיים כגון שמנדין את האדם שלא יעשה הדבר ודאי לא חל הנידוי כלל מעיקרו דכיון דבידו הוא משעת הנידוי אנו יודעים בודחי שלח בדעתו לעשות הדבר ודאי ^{®לא} חל הנידוי כלל מעיקרו ⁰: בר גרם לראובן שהודה יהודה.

תימה דהא אמרינן במדרש וישב ראובן אל הבור מהיכן שב מבית אביו שישב בתענית על מעשה בלהה חה היה קודם מעשה דיהודה וי"ל דמ"מ לא הודה ברבים עד מעשה דיהודה: בי גרם לראובן שהודה. ולכל יש לנו סמך מן המקרא יהודה אתה יודוך אחיך ומתרגמינן את הודית מיכך

יודוך אחיך פירוש (ד) הודית ולא בוש יודוך אחיך שבשביל שהתחלת להודות בא ראובן והודה: אמר אכיי ק"ו ומה מי שגלה כו'.

תימה מהאי דינא נילף נמי לנגמר דינו בלא כ"ג שלא יגלה כלל ומה מי שגלה כבר לפני מיתת כ"ג יולא במיתתו של כ"ג מי שלא גלה לפני מותו אינו דין שלא יגלה אחר מותו דהכי אמרינן בערכין (דף כט: ושם) מכורה כבר יולאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר ונפקא לן מהאי דינא דאינה נמכרת כלל אחר הבאת סימנין עד עולם ונראה דלא קשיא מידי דהא מיתת הכהן כפרה הוא כדאמר בסמוך וכפרה לא שייכא אלא למי שמחויב 0 בבריה והלכך דוקה לפי שנגמר ונתחייב גלות ואח"כ מת כ"ג מכפרת מיתת כ"ג שלא יגלה כלל מק"ו כדקאמר הש"ס אבל נגמר דינו בלא כ"ג שכבר מת כ"ג קודם גמר דין של זה ודאי ליכא למילף מק"ו דהיאך תכפר מיתת כ"ג וליכא למימר דתתכפר לו מיתת כ"ג השתא כשנגמר דינו דהא לא מיכפרא אלא בשעת מיתה 🌣 ולאחר כך ובשעת מיתה לא היה זה חייב ולא דמי לההיא דערכין דמכורה כבר יולאה וכו' דהתם משעת הבאת סימנין מתחלת גדלותה ושוב לא יפסיק ממנה הגדלות לעולם ולכך שייך למילף שפיר דלא חמכר כלל אחר התחלת סימנין עד עולם כן נראה למשי"ח: מידי גדות קא מכפרא. תימה אין ה"נ מדאמר בריש מכילתין (דף ב:) הם שלא עשו מעשה לגלו כי היכי דתהוי להו כפרה אלמא גלות מכפרת וי"ל דהכא כפרה לפטרו מגלות קאמר דהא בעי למילף דמי

בו א מיי׳ פ״ז מהל׳ ח״ת הלכה יא סמג לאוין :טוש"ע י"ד סי" שלד ס"ל בו ב מיי׳ פ״ן מהל׳ רונח

הלכה ע: הלכה ע: גח ג מיי שם הלכה יא: גמ ד מיי שם הלי י:

ם ה מיי שם הלי ח: סא ו מיי שם פ"ח הלכה :69

םב ז מייי שם פרק ה הלכה י: םג ח ט מיי שם פ״ז הל' ג: הל' ג: בד י מיי שם הלי יב: בה ב מיי פ"ו מהל'

ביאת מקדש הל' י:

תורה אור השלם אָנֹכִי אֶעֶרְבָנוּ מִיְדִי תְּבְקְשָׁנּוּ אָם לא הַבִּיאֹתִיו אַלְיךְ וְהִצְגְתִיו לְפָנֶיךְ וְחָטְאֹתִי לְךְ כְּל הַיְּמִים: בראשית מג ט יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת

ייהי מְתָיו מִסְפָּר: דברים לג ו .ז. וואת ליהודה ויאמר 3. וואת ייי אבּת שְׁמַע יִיָּ קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ הְבִיאָנּוּ יָדָיו רָב לוֹ ועזר מצריו תהיה:

דברים לג ז 4. וְהָצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרצַח מִיַּד גֹאֵל הַדְּם יְהַשִּׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵרָה אֶל יְתִישְׁיבוּ אֹתוֹ הְעֵרָה אֶל יִעִיר מִקְלְטוֹ אֲשֶׁר נְּס שָׁמָּה וְיָשַׁב בְּהּ עַד מוֹת הַכּהַן הַגָּרל אֲשֶׁר מְשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּרֶשׁ: במדבר לה כה

ז. וְלֹא תִקְחוּ כֹּפֶּר לְנוּסג. וְלֹא תִקְחוּ כֹּפֶּר לְנוּסגָל עִיר מִקְלְטוֹ לְשוּבּלְשֶׁבֶת בָּאֶרֶץ עַד מוֹתהַבֹּהַן: במדבר לה לב יָשֶׁהְ בְּיִנְיְרְ בְּמִדְבֵרְ לֹה לב הַכּהַן: במדבר לה לב 6. כִּי בְעִיר מִקְלְטוֹ יַשְׁב עַד מוֹת הַכֹּהַן הַגְּדֹל עַד מוֹת הַכּהַן הַגְּדֹל יַשְׁרֵי מוֹת הַכּהֵן הַגְּדל יָשׁוּב הָרצַחַ אֶל אֶרֶץ אָחָזְתוּ: במדבר לה כח

לעזי רש"י אישלוישידור״א. (מקום ה)נקע.

רבינו חננאל

ממר רב יהודה אמר רב נידוי על תנאי אפי׳ מעצמו ^(†) צריך הפרה. מנא לן מיהודה שנאמר אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים ואשכחנן . שהיו עצמותיו מגולגלין . בארון עד שבקש עליהם בארון כו שבקש כליהם רחמים מרע"ה שנאמר שמע ה' קול יהודה: נגמר דינו לגלות ומת הכהן הגדול אינו גולה. מיתת כהן גדול מכפרת לו. אמר אביי נקיטינן נגמר דינו ומת מוליכין עצמותיו של הורג בעיר מקלט. שנא׳ לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן הגדול ואיזו היא ישיבה בארץ הוי אומר זו קבורה. תנא מת [וכר׳] בן גרושה או בן